

landelijke patiëntenvereniging
antroposofische gezondheidszorg

Jaarverslag 2011

Stationsstraat 79G
3811 MH Amersfoort
033 42 26 542
info@antroposana.nl
www.antroposana.nl

mei 2012

Inhoudsopgave

Deel 1 Activiteitenverslag 2011

	Pagina
Lijst van gebruikte afkortingen	2
1. Algemeen overzicht 2011	3
2. Financiën	7
3. Bestuur en werkorganisatie	8
4. De afdelingen	9
5. Activiteiten	12
a. Inleiding	12
b. Belangenbehartiging	12
c. Individuele dienstverlening	18
d. (Lotgenoten)contactgroepen	18
e. Kwaliteitsmeting	18
f. Voorlichting/Informatievoorziening	20
g. Voorwaardenscheppend	23
h. Professionalisering	23
Bijlage 1 Afdelingen	24
Bijlage 2 Organisatie	25

Deel 2 Jaarrekening 2011

Inleiding	3
Algemene toelichting	4
Balans	5
Staat van baten en lasten	6

Lijst van gebruikte afkortingen

Voor de leesbaarheid is in het verslag gekozen voor het gebruik van afkortingen

AG	Antroposofische Gezondheidszorg
ALV	Algemene Ledenraadsvergadering
AVIN	Antroposofische Vereniging in Nederland
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
BTW	Belasting Toegevoegde Waarde, omzetbelasting
CAM	Complementary and Alternative Medicine
CKZ	Centrum Klantervaringen Zorg
CQI	Consumer Quality Index (meetinstrument op klanttevredenheid)
ECHAMP	European Coalition on Homeopathic and Anthroposofic Medicinal Products
EFHPA	European Federation of Homeopathic Patients' Associations
EFPAM	European Federation of Patients' Associations for Anthroposophic Medicine
ELIANT	European Alliance for Applied Anthroposophy
e.o.	en omstreken
EPD	Elektronisch Patiënten Dossier
Fonds PGO	Fonds van VWS voor Patiënten-, Gehandicaptenorganisaties en Ouderenbonden
HOB	Het OndersteuningsBuro, bureau dat financiële en administratieve diensten verleent aan patiëntenverenigingen, o.a. aan Antroposana
IGZ	Inspectie voor de Gezondheidszorg
IKBC	Interdisciplinaire Klachten- en BemiddelingsCommissie voor de antroposofische gezondheidszorg, waarin een lid vertegenwoordiger vanuit Antroposana is in oprichting
i.o.	in oprichting
IVAA	Internationale Vereinigung Anthroposophischer Ärztgesellschaften
KNMG	Koninklijke Nederlandse Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst, de federatie van beroepsverenigingen van artsen
KVHN	Koninklijke Vereniging Homeopathie Nederland, consumentenbelangenorganisatie
LOC	Landelijk Ouder Contact Heilpedagogische Instituten
LBI	Louis Bolk Instituut, voor onderzoek in o.a. de gezondheidszorg
LRV	LedenRaadsVergadering, hoogste orgaan van de vereniging Antroposana
NPCF	Nederlandse Patiënten Consumenten Federatie (met 26 aangesloten lidorganisaties, waaronder Antroposana)
NVAA	Nederlandse Vereniging van Antroposofische Artsen
NVAZ	Nederlandse Vereniging van Antroposofische Zorgaanbieders (sectoren: instellingen, therapeutica, beroepsverenigingen)
PAG	Platform Antroposofische Gezondheidszorg (deelnemers: afvaardiging van NVAZ-leden, Lectoraat AG Hogeschool Leiden, Louis Bolk Instituut, LOC, digitaal tijdschrift De Verbreding, Opleidingen AG, producenten Weleda en Wala, Medische Sectie, Instituut voor Biografiek, Antroposana)
Pfh	Portefeuillehouder
PGO	Patiënten- en Gehandicaptenorganisaties en Ouderenbonden
PPCG	Patiënten Platform Complementaire Gezondheidszorg (deelnemers: KVHN, Gezond Leven, Moermanvereniging, Natuurlijk Gezond, MS-Anders, Artrose & Reuma Stichting, Astma patiëntenvereniging/Longpatiëntenvereniging van Astma Fonds, Nederlandse Patiënten Vereniging, Antroposana)
RVZ	Raad voor de Volksgezondheid en Zorg (adviesorgaan voor de regering)
VHAN	Vereniging Homeopathisch Artsen Nederland
VWS	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
WZA	Werkgroep Zorgverzekeringen Antroposana

Algemeen overzicht 2011

1a. Inleiding

Het jaar 2011 was het 7^e jaar van het bestaan van de landelijke patiëntenvereniging Antroposana. Dit "lustrum" zullen we vieren in de loop van 2012.

Over de ontwikkelingen binnen en activiteiten van Antroposana staat veel te lezen in dit jaarverslag. Over onze kernactiviteiten, over het ontstaan van werkgroepen die zich buigen over onderwerpen als versterking en integratie maar ook over vernieuwing van visie en missie. De interne organisatie is tevens punt van aandacht.

Een opvallende verandering betreft ons tijdschrift. Niet alleen is de naam gewijzigd van "Antroposana" in "Stroom" maar ook m.b.t. vormgeving en inhoud zijn veranderingen naar een andere uitstraling ingezet.

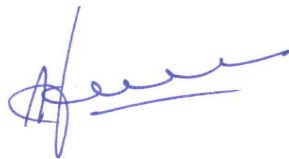
Daarnaast is de afbouw van de subsidie een onderwerp dat de existentie van Antroposana direct raakt. Met ingang van 1 januari 2014 zal Antroposana geen subsidie meer ontvangen. Naast de afwegingen voor te nemen maatregelen staan we voor de uitdaging om naast de contributie-inkomsten ook andere bronnen van inkomstenvermeerdering te vinden. Samenwerkingsvraagstukken zijn hierin eveneens punt van aandacht.

Graag kijken we dan ook vooruit naar bewegingen van vernieuwing in de zorg en waar Antroposana speler in dat veld kan worden door bijv. samenwerkingsprojecten met partners aan te gaan en daarmee bij te kunnen dragen aan het bewerkstelligen van meer aandacht voor de competente patiënt, meer ruimte voor individu georiënteerde zorg en daarmee tevens voor integratieve zorg. En nog een andere kernactiviteit: de belangenbehartiging voor onder meer

de toegankelijkheid en continuïteit van de antroposofische (gezondheids)zorg. Vanzelfsprekend horen daarbij vraagstukken zoals die van zorgverzekeringen, communicatie incl. sociale media, netwerken, relevante contacten versterken etc.

Kortom, Antroposana wil naar vermogen bijdragen aan verduurzaming van de gezondheidszorg.

En natuurlijk zal dat niet mogelijk zijn zonder alle vrijwilligers in de vereniging, die wij hier dan ook graag hartelijk bedanken voor hun inzet voor en betrokkenheid bij de activiteiten in 2011.

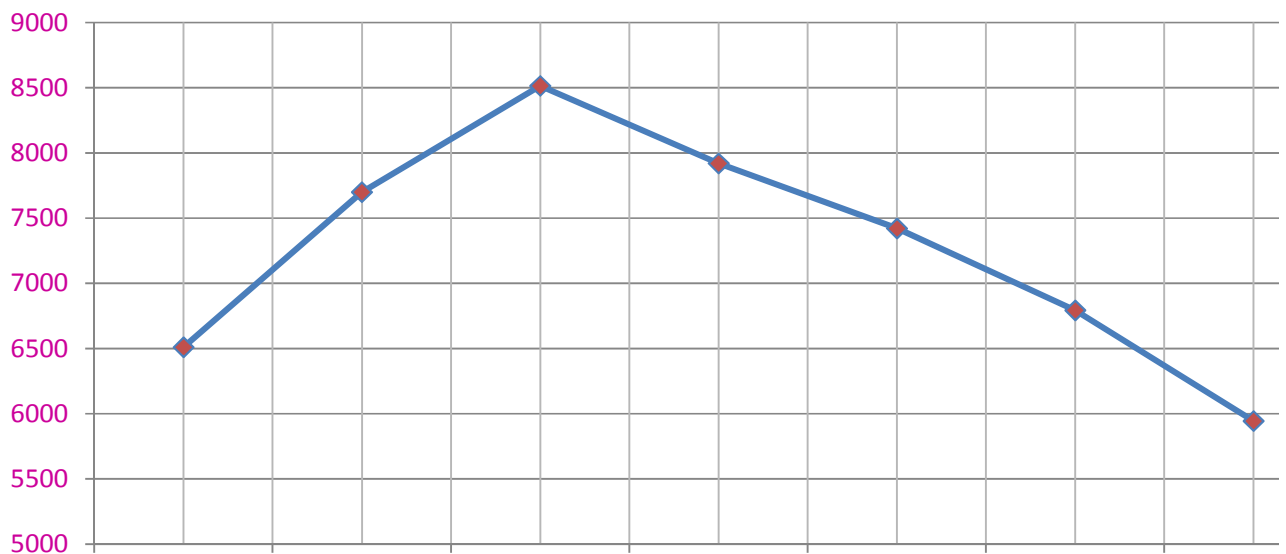
Namens bestuur Antroposana
Annemieke Jansen
voorzitter

mei 2012

1b. Ledental

Het jaar 2011 is geëindigd met 5952 adresleden. In onderstaande grafiek ziet u het verloop van het aantal leden over zeven jaren. De terugloop in de laatste jaren is deels het gevolg van wijzigingen in de Antroposanapolis, de collectieve ziektekostenverzekering bij De Amersfoortse. Voor een aantal mensen, met name degenen die gebruik maken van verschillende complementaire behandelwijzen, is het moment van poliswijziging tevens aanleiding om het lidmaatschap van Antroposana op te zeggen. Voor hen is het lidmaatschap van de vereniging het gevolg van de collectiviteit van de Antroposanapolis.

Ledenverloop sinds eind 2005

1c. Kenmerkende activiteiten

Antroposana heeft zich intensief toegelegd op haar rol als belangenbehartiger van de 'derde markt partij' in de (antroposofische) gezondheidszorg.

- Het tijdschrift van Antroposana is vernieuwd; door de naamsverandering, nieuwe vormgeving en frisse wind door de artikelen heeft 'Stroom' een uitnodigende uitstraling gekregen, waarmee Antroposana ook een jongere lezersgroep wil aanspreken, die niet vanzelfsprekend lid van de vereniging wordt.
- Er is onderhandeld met zorgverzekeraars vanuit de rol van Antroposana als 'derde markt partij' (de zorgvrager), wat geleid heeft tot continuering van de Antroposanapolis 2012 bij De Amersfoortse en vergoeding bij Menzis en Azivo van de meeste antroposofische geneesmiddelen en therapieën, voor zover deze de aanvullende verzekering betreffen.
- Er is een meetinstrument ontwikkeld door het Lectoraat AG van de Hogeschool Leiden, mede in opdracht van en in samenwerking met Antroposana. Dit instrument meet de ervaringen met betrekking tot de klanttevredenheid van patiënten met de eerstelijns Antroposofische Gezondheidszorg.
- Met zeven afdelingen was intensief contact om hun plaatselijk initiatief vorm te geven, waarvan bij vier afdelingen tijdens een ALV een lezing is gehouden over Antroposana en/of AG.

- Plaatselijk hebben de afdelingsbesturen, coördinatiegroepen of werkgroepen een breed scala aan activiteiten georganiseerd variërend van lezingen, open dagen, workshops en contactgroepen tot overleg met regionale ziektekostenverzekeraars.
- In twee ledenraadsvergaderingen en een extra afgevaardigdenoverleg is intensief gediscussieerd over nieuwe ontwikkelingen en uitdagingen, die in het verschiep liggen. Dit heeft geleid tot de oprichting van drie ledenwerkgroepen –Zichtbaarheid van de AG, Versterking & Integratie en Organisatie & Faciliteiten –, die in 2012 aan het bestuur advies zullen uitbrengen over de onderwerpen die ieder uitgediept heeft.
- Aan het eind van het jaar zijn twee ledenwerfacties gehouden. De eerste actie was gericht op het vergroten van de (naams)bekendheid van Antroposana. Het nieuwe tijdschrift Stroom is bij het tijdschrift 'Seizoener' naar 6000 abonnees verzonden. Dit zijn voornamelijk ouders van kinderen op de Vrije Scholen. De tweede actie betrof een welkomstgeschenk voor nieuwe leden: men had de keuze uit een gratis Weleda citruspakket of korting op het boek 'Kinderspreekuur' van uitgeverij Christoffor. Resultaten van de ledenwerfacties worden in 2012 zichtbaar.

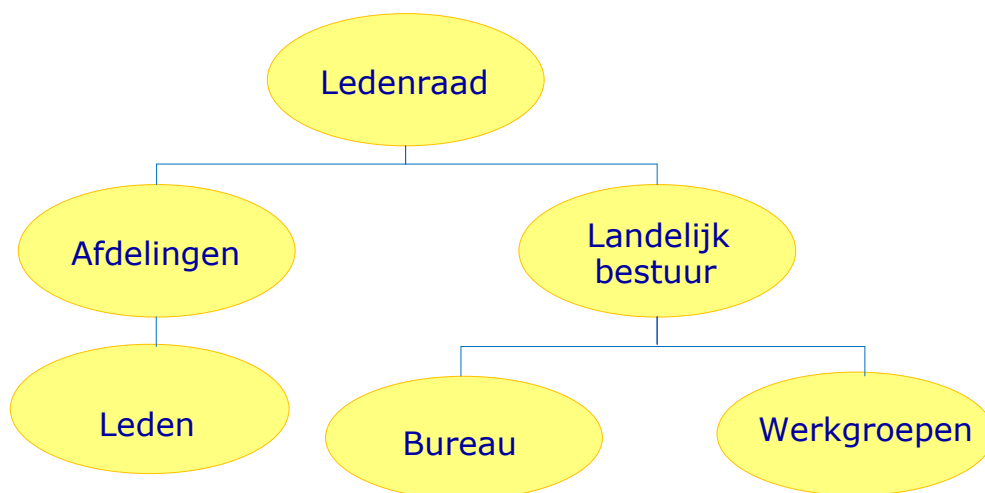
In hoofdstuk 5. leest u meer over de activiteiten.

1d. Interne organisatie

Antroposana is een vereniging met de ledenraad als hoogste orgaan.

In hoofdstuk 5h. Professionalisering kunt u meer lezen over de ontwikkelingen van de interne organisatie.

Organogram Antroposana

1f. Samenwerking met externe organisaties

Met de deelname aan de NPCF en PPCG is Antroposana direct betrokken bij wat er gaande is in het brede veld van de gezondheidszorg, zoals ontwikkelingen rond de AWBZ, de Wet Cliëntenrechten Zorg en het Elektronisch Patiënten Dossier.

Door deelname aan het tweemaandelijks overleg van het PAG werkt Antroposana binnen de antroposofische gezondheidszorg samen met andere organisaties, zoals het Lectoraat Antroposofische Gezondheidszorg en de NVAZ, aan de verdere zichtbaarheid en versterking van AG. Vanuit het PAG ontstaan verschillende bilaterale initiatieven.

In hoofdstuk 5c. Belangenbehartiging vindt u meer informatie over de diverse samenwerkingen.

Netwerkcontacten 2011

2. Financiën

Antroposana ontvangt haar inkomsten uit twee bronnen, te weten: het ministerie van VWS en de ledenbijdrage.

Het ministerie van VWS verstrekt aan patiëntenverenigingen, die aan een aantal criteria voldoen, een instellingssubsidie voor het uitvoeren van activiteiten binnen vijf kerntaken. Dat zijn: Voorlichting & Informatievoorziening, Belangenbehartiging, Lotgenotencontacten, Dienstverlening en Kwaliteitstoetsing/onderzoek. Het ledenaantal van de vereniging bepaalt de hoogte van de subsidie. Antroposana voldoet aan de criteria en ontvangt de maximale instellingssubsidie voor patiëntenverenigingen, zijnde €120.000.

Hierin komt verandering, want de bezuinigingen ten gevolge van de recessie snijden ook in het budget van het ministerie van VWS. Vanaf 2014 worden enkel nog categoriale patiëntenverenigingen gefinancierd. Dit heeft voor Antroposana tot gevolg dat de subsidie vanaf 2012 in twee jaar wordt afgebouwd.

Met de jaarcontributie van €25 per adreslid dragen leden van de vereniging bij aan de inkomsten van Antroposana.

Uit deze inkomstenbron ontvangen de afdelingen van Antroposana maximaal €10 voor plaatselijke activiteiten binnen de hierboven genoemde kerntaken. De hoogte van het budget is gebaseerd op het aantal leden in een afdeling en wordt mede bepaald door de afdelingsbegroting. De afdelingen leggen aan Antroposana verantwoording af over hun bestedingen.

Een aantal leden schonk meer dan de lidmaatschapsbijdrage van €25; deze extra schenkingen noemen we 'overbetalingen' en komen onder bepaalde voorwaarden toe aan de afdeling waarin de schenker woont. Indachtig de motieven van schenkers kunnen afdelingen de 'overbetalingen' vrij besteden aan activiteiten die verder reiken dan de eerder genoemde kernactiviteiten. De afdelingen leggen in een (nieuws)brief hierover verantwoording af aan hun leden. Een aantal afdelingen besteedt het budget van de giften aan een therapiefonds; dit is een fonds waaruit mensen met minder financiële draagkracht een bijdrage voor het niet vergoede deel van hun antroposofische therapiekosten kunnen ontvangen. Veelal wordt deze rekening door de afdeling zelf beheert, soms door het therapeuticum.

Antroposana ontvangt geen sponsorgelden van bedrijven of zorgverzekeraars. Als behartiger van patiëntenbelangen wil Antroposana een onafhankelijke positie innemen in de antroposofische gezondheidszorg.

3. Bestuur en werkorganisatie

3a. Bestuur

Het bestuur kwam twaalf keer in vergadering bijeen en eenmaal in een extra beleidsoverleg. Daarnaast was er regelmatig bilateraal onderling contact.

In de bestuursvergaderingen worden het beleid en de koers bepaald, alsmede concrete activiteiten besproken. Tijdens de bestuursvergaderingen wordt ook het 'nieuws vanuit de afdelingen' ingebracht en daar waar nodig en mogelijk werd er actie op ondernomen. De functie van bestuurder met de portefeuille 'afdelingen' is nog vacant.

Vanuit het bewustzijn, dat de antroposofische gezondheidszorg gevoed dient te worden om vitaal te blijven stelt het bestuur zich de vraag wat antroposofische gezondheidszorg zou kunnen en moeten bieden, vanuit het perspectief van patiënten. En welke rol Antroposana in het geheel kan vervullen. Vragen die bij het bestuur en bij de ledenraad hieromtrent leven hebben te maken met de zorg om de continuïteit en zichtbaarheid van de antroposofische zorg. Het opvolgingsvraagstuk van artsen en therapeuten leeft en daarmee de vraag hoe ervaring en kennis over antroposofische geneeskunde aan een jongere generatie zorgverleners overgedragen kan worden. Doordat Antroposana aan de zichtbaarheid van de zorg werkt neemt de behoefte van mensen aan eerstelijns antroposofische gezondheidszorg toe. De continuïteit van het zorgaanbod vraagt onze aandacht.

De samenstelling van het bestuur vindt u in bijlage 2.

3b. Werkorganisatie

De directeur werkt in opdracht van het bestuur aan de beleidsontwikkeling van Antroposana, conform de functieomschrijving en taakstellingen, en adviseert het bestuur gevraagd en ongevraagd. Zij neemt deel aan de bestuursvergaderingen.

De secretariael medewerker ondersteunt de organisatie met diverse diensten, zoals het verslag leggen van bestuurs- en ledenraadsvergaderingen, ze neemt de telefoon aan en beantwoordt vragen via de mail.

De directeur voert met de secretariael medewerker en HOB overleg over afstemming van diverse administratief/secretariële werkzaamheden, zoals de individuele dienstverlening via telefoondienst en e-mailverkeer, de ledenadministratie en de boekhouding.

De samenstelling van de werkorganisatie vindt u in bijlage 2.

4. De afdelingen

4a. Inleiding

De afdelingen spelen een belangrijke rol bij het realiseren van de doelstellingen van Antroposana, doordat zij binnen hun werkgebied op actieve wijze vorm geven aan vier kerntaken van de vereniging: belangenbehartiging, voorlichting & informatievoorziening, lotgenotencontacten en dienstverlening.

Afdelingsbesturen en –werkgroepen zijn de verbindende schakel tussen individuele leden en de landelijke organisatie. Een deel van de leden maakt gebruik van de voorlichtingsactiviteiten, die een afdeling biedt. Sommige afdelingen zijn ook actief als plaatselijke belangenbehartiger, bijvoorbeeld in gesprek met de zorgverleners en naar de zorgverzekeraar in de regio.

Vijf afdelingen met een eigen juridische rechtspersoonlijkheid zijn weliswaar aangesloten bij Antroposana, maar zij voeren een eigen beleid dat in overeenstemming is met de gedachten van Antroposana. Zij beheren hun eigen financiële middelen, Antroposana verstrekt het overeengekomen deel van de contributiegelden van leden en de gelden uit de 'overbetalingen'.

Afdelingen kunnen ontstaan zijn vanuit eigen initiatief om de vestiging van een arts te realiseren of juist vanuit een bestaand therapeuticum, opgezet om de patiëntenbelangen te vertegenwoordigen.

Een overzicht van de bestaande afdelingen vindt u in bijlage 1.

4b. Afdelingen

De landelijke vereniging heeft een getrapte wijze van formele besluitvorming via de afvaardiging van afdelingen in de Ledenraad. De afgevaardigden worden in de Algemene Ledenraadsvergaderingen van de plaatselijke afdelingen gekozen door de leden. Deze leden hebben zich ofwel aangemeld bij een afdeling (meestal in de eigen woonplaats of dichtstbijzijnde afdeling) of bij de landelijke vereniging, waarbij zij op grond van hun postcode zijn ingedeeld bij een afdeling.

In gebieden waar geen afdeling actief is, spreken we van regio's. Nederland is onderverdeeld in zeven regio's. Wanneer een nieuwe afdeling opstart wordt het postcodegebied van de nieuwe afdeling uit de regio gehaald.

Aan het eind van dit jaar telde Antroposana zeventien afdelingen. Hiervan zijn:

- acht afdelingen zonder eigen rechtspersoonlijkheid, waarvan één afdeling niet actief is;
- zes afdelingen met eigen rechtspersoonlijkheid, waarvan 1 afdeling eind dit jaar opgeheven is;
- vier afdelingen in oprichting (i.o.) waarvan twee nog niet actief zijn.

Er is één plaatselijke vereniging, die zich niet aangesloten heeft bij Antroposana, maar wel als gastafdeling geregistreerd wil staan.

Vanuit de landelijke organisatie wordt de benodigde ondersteuning geboden aan een afdeling wanneer hierom door plaatselijke contactpersonen wordt gevraagd. In dit kader was er contact met de afdelingen Hesperis, Eindhoven e.o., Jaspis i.o., Symphytum, Egelantier, Saga en De Wilg. Met de meeste afdelingen werd regelmatig contact onderhouden.

4c. Ledenraad

De afdelingen worden geleid door een bestuur of een coördinator/initiatiefgroep. Afhankelijk van het ledental kent iedere afdeling in principe minimaal twee vertegenwoordigers (waaronder een plaatsvervanger), die namens de leden zitting hebben in de Ledenraad. De Ledenraad, het hoogste orgaan binnen de vereniging, komt minimaal twee maal per jaar bijeen. Dit jaar was dat op 28 mei en 12 november. In de Ledenraadsvergadering worden besluiten genomen over beleidskwesties van de vereniging en worden de begroting en het jaarverslag vastgesteld. Ook vindt afstemming plaats tussen de afgevaardigden onderling om op de hoogte te blijven van wat er zoal plaatselijk/regionaal gaande is.

4c1. Informeel, inhoudelijk deel van de Ledenraadsvergadering

In de LRV is sprake van

- een verticale verbinding door middel van de getrapte verantwoordelijkheden, Ledenraad – Bestuur – Directeur.
- Een horizontale verbinding, die ontstaat door de contacten tussen de afgevaardigden van de afdelingen onderling en afgevaardigden met bestuur en directeur. Om de horizontale verbindingen te voeden wordt het ochtendgedeelte van de Ledenraadsvergadering thematisch ingevuld.

In maart is een extra bijeenkomst voor afdelingsafgevaardigden georganiseerd. Er is gesproken over wensen en kwesties die te maken hebben met de positionering van de AG, de verhouding tussen therapeutica en plaatselijke afdelingen, de verwachtingen die de afgevaardigden hebben van Antroposana en de PR.

Vragen met betrekking tot de strategie van de vereniging kwamen aan bod. In werkgroepen zijn 'succesfactoren' geformuleerd. Succesfactoren zijn *kijkrichtingen*. Zij geven antwoord op de vraag: wat vinden we belangrijk? Of anders gezegd: wanneer zijn we succesvol?

Enkele voorbeelden van succesfactoren:

1. Een groeiend en actief ledenbestand;
2. Goede serviceverlening aan de leden;
3. Een faciliterend bestuur/directeur;
4. Een aansprekende visie, huisstijl, PR en voorlichting;
5. Heldere functie en inrichting van de afdelingen;
6. Vruchtbare samenwerking tussen Antroposana-afdelingen en therapeutica;
7. Goede kwaliteit van de eerstelijns antroposofische zorg;
8. Een continu behandelaanbod;
9. Tevreden patiënten;
10. Integratieve eerstelijns zorgcentra.

Hieruit zijn vijf prioriteiten gedestilleerd, die gericht zijn op landelijke ontwikkelingen in de AG:

1. AG is zichtbaar en transparant; Antroposana draagt een aansprekende visie uit, heeft een frisse huisstijl en voert een actief PR & voorlichtingsbeleid
2. Bestuur en directeur van Antroposana (als landelijke werkorganisatie) faciliteren en verhelderen de inrichting, de functie en de activiteiten van de plaatselijke afdelingen. Zij bieden ondersteuning bij het ontwikkelen van afdelingswebsites en bij het werven en informeren van leden, zij bevorderen uitwisseling tussen afdelingen, zetten een databank op voor afdelingen, stellen een sprekerslijst ter beschikking en onderhouden deze.
Er is sprake van wederkerigheid tussen bestuur+werkorganisatie en de afdelingen.
3. Antroposana levert een bijdrage aan de ontwikkeling van integratieve eerstelijns zorgcentra en versterkte therapeutica. De integratie en samenwerking tussen AG en andere reguliere gezondheidszorg wordt door Antroposana mede bevorderd.
4. Antroposofische geneesmiddelen en –therapieën, die in de antroposofische gezondheidszorg worden toegepast, zijn breed toegankelijk. Het werken aan verdere vergoeding en beïnvloeding van (Europese) richtlijnen heeft de aandacht.
5. Er is binnen de vereniging vraag naar het leveren van een bijdrage aan de continuïteit van het zorgaanbod.

Met deze wensen- en actielijst heeft het bestuur tijdens de voorjaarsvergadering van de ledenraad voorgesteld drie kortlopende ledenwerkgroepen in te stellen, die ieder met een opdracht aan het werk gaan en binnen ongeveer een halfjaar met een advies naar het bestuur komen.

Aan de hand van een impressie van het minisymposium 'Optimaal organiseren van Antroposofische Gezondheidszorg', georganiseerd door het Lectoraat AG en het Instituut Mens- en Organisatieontwikkeling en het verslag van een onderzoeksproject van Therapeuticum Mercurius in Eindhoven zijn ideeën verder doorgesproken.

In de najaarsvergadering lag het accent tijdens het inhoudelijk gedeelte op wat in de drie werkgroepen ontwikkeld is.

De werkgroep Zichtbaarheid heeft zich gebogen over de visie en missie van Antroposana; deze worden nog verder uitgewerkt.

In de werkgroep Organisatie & Faciliteiten wordt de structuur van de vereniging nader bekeken. Het vraagstuk over de taakverdeling van de landelijke vereniging tussen landelijke activiteiten en afdelingsondersteuning dient nog verder uitgewerkt te worden. Vanuit de werkgroep 'Versterking & Integratie' klinkt het geluid dat de term 'integratieve zorg' een containerbegrip aan het worden is, die niet meer voldoet. De AG wordt versterkt als we 'antroposofische gezondheidszorg' gewoon benoemen.

De werkgroepen zullen in 2012 een vervolg krijgen.

5. Activiteiten

5a. Inleiding

Met de subsidie van het Ministerie van VWS en de lidmaatschapsbijdragen van leden konden de doelstellingen voor dit jaar gerealiseerd worden. Verschillende werkzaamheden werden uitbesteed, o.a. aan Het OndersteuningsBuro (financiële en ledenadministratie, boekhouding, telefoondienst tot juli), Michel Gastkemper en Petra Essink (tijdschrift) en Nauta Webdesign (website).

Conform het werkplan 2011 zijn de volgende activiteiten verricht.

5b. Belangenbehartiging

Doelen:

- a. De versterking van de positie van de (potentiële) gebruikers van antroposofische zorg.
- b. De versterking van de positie van antroposofische gezondheidszorg in het totale zorgveld.

Om ook in 2011 gebruik te kunnen blijven maken van antroposofische geneesmiddelen en -therapieën is belangenbehartiging van grote waarde. Het feit dat AG niet volledig in de basisverzekering is opgenomen geeft aan dat de vrijheid van therapiekeuze in de gezondheidszorg nog niet volledig gerealiseerd is.

5b1. Belangenbehartiging van de afdelingen

De besturen of de coördinatiegroepen van de plaatselijke afdelingen behartigen de belangen van de leden bij de plaatselijke gezondheidscentra of therapeutica. Een aantal vertegenwoordigt hun leden tevens op regionaal niveau in de provinciale Zorgbelangenorganisaties.

De meeste afdelingen dragen zelf bij aan ledenwerving door het organiseren van informatieavonden, workshops, themabijeenkomsten, lezingen, open dagen of door aanwezig te zijn op markten van scholen en andere maatschappelijke instellingen. Daarnaast vervullen de afdelingen ook een belangrijke rol voor de individuele leden, die bij hen terecht kunnen voor advies aangaande allerlei problemen m.b.t. de gezondheidszorg.

5b2. Ledenwerving, PR en communicatie

Ledenwerving

Bij de oktobereditie van het tijdschrift 'Seizoener' voor Vrije School ouders is het nieuwe tijdschrift 'Stroom' van Antroposana meegezonden.

Budget € 70.230 Actual € 51.162

Via dit gratis exemplaar kan een brede potentiële doelgroep kennismaken met Antroposana en het tijdschrift Stroom. Als nieuw fenomeen heeft Antroposana leden geworven met een extra welkomstgeschenk. Daarbij kon men kiezen uit een gratis Weleda citruspakket of een kortingsbon op het boek 'Kinderspreekuur' van Michaela Glöckler en Wolfgang Goebel, uitgeverij Christofoor. Er zijn ruim zestig citruspakketten uitgedeeld en zeven boekenbonnen.

Kinderspreekuur

Gezondheid • Ziekte • Opvoeding

Vijfde, geheel herziene druk

WOLFGANG GOEBEL EN MICHAELA GLÖCKLER

CHRISTOFOOR

PR en communicatie

Antroposana promoot zichzelf met informatiemateriaal en/of banner en het tijdschrift "Stroom" bij diverse bijeenkomsten. Antroposana nam deel aan:

- het MIC-congres over E-Health dat mede georganiseerd werd door de NPCF;
  - de vakbeurs voor patiëntenverenigingen (met tips van de Bladendokter en een workshop social media);
  - de jaarvergadering van de IONA Stichting (met thema 'de vrijheid van de professional');
  - de boekpresentatie van Adriaan Bekman van het Centrum voor Horizontaal Leiderschap, met workshop rond het thema 'Horizontaal leiderschap';
  - de presentatiebijeenkomst van het onderzoeksrapport van VWS 'De patiënt centraal';
  - de heropening van Therapeuticum Widar i.s.m. GGZ Heuvelrug;
  - de promotiezitting van Lector Erik Baars;
  - uitwisselingsoverleg met PGO Support;
  - overleg met de KVHN.
-
- De directeur van de Antroposofische Vereniging in Nederland is op uitnodiging bij de directeur van Antroposana geweest. Dit gesprek heeft ertoe geleid dat sindsdien bij elk informatiepakket dat de AViN aan belangstellenden uitstuurt, een algemene infofolder van Antroposana bijgesloten wordt.

5b3. Positionering in Nederland

Uit voorgaand hoofdstuk en de afbeelding 'Netwerkcontacten' van hoofdstuk 1 is op te maken dat Antroposana in diverse geledingen van de gezondheidszorg actief is. In dit hoofdstuk wordt het contact met NPCF, PPCG en NVAZ / PAG nader toegelicht.

NPCF

Antroposana is aangesloten bij de koepelorganisatie NPCF voor de branche van patiëntenverenigingen. Zowel de NPCF als Antroposana kunnen hiervan de vruchten plukken. Antroposana heeft profijt van het dichterbij het vuur van politiek en VWS te zitten en daarmee zowel snel geïnformeerd te zijn over ontwikkelingen en wetsvoorstellen of –

besluiten, alsook getrapt invloed te kunnen uitoefenen op het landelijk beleid voor de Volksgezondheid. De NPCF kan als vertegenwoordiger van een groot aantal patiëntenverenigingen door het soms 'andere geluid' van Antroposana haar visie verbreden, zoals dat het geval is met de opkomende zorgstandaarden. Antroposana bracht in het maandelijks directiebestuur en de halfjaarlijkse ALV van de NPCF haar visie in over de voorgenomen bezuinigingsplannen voor categoriale en niet-categoriale patiëntenverenigingen. Antroposana nam deel aan een extra overleg over lage ziektelast. Het fusietraject van de NPCF en CG Raad, dat vorig jaar van start is gegaan, is vastgelopen en zal in een later stadium hervat worden. In het NPCF-tijdschrift 'Vraag in beeld' heeft Antroposana i.s.m. het Lectoraat AG een bericht geplaatst over de CQI-AG. In dit medium is de directeur geïnterviewd voor de rubriek "De tien vragen aan ..".

PPCG

Het PPCG fungeert als breed integratief platform, oorspronkelijk als loot aan de stam van de koepelorganisatie NPCF. In het PPCG bundelen zes niet-categoriale patiëntenorganisaties en drie categoriale patiëntenverenigingen hun krachten met onderzoekers en een adviseur namens de CAM-artsen, om de positie van integratieve zorg te versterken.

Antroposana heeft deel genomen aan de twee vergaderingen van het PPCG. Het project 'Integrative Medicine, naar een duurzame gezondheidszorg, een geïntegreerde aanpak van chronische gewrichtsklachten bij volwassenen en allergie bij kinderen' dat eind 2010 een projectsubsidie toegekend kreeg van het ministerie van VWS, doorliep de eerste fase. Hierin zijn focusgroepen gevormd en pilots in eerstelijns gezondheidscentra gevonden voor integratieve eerstelijns zorg. De eerste resultaten van het onderzoek zijn in het PPCG besproken en worden in 2012 openbaar gemaakt.

PAG en NVAZ

Antroposana neemt deel aan het PAG, een platform voor overleg met een afvaardiging van de antroposofische zorgaanbieders, - opleidingen zoals het Lectoraat AG en antroposofische opleidingen voor beroepsbeoefenaren, - onderzoeksinstellingen, de heilpedagogische instellingen en producenten van antroposofische geneesmiddelen. Uitwisseling, krachten bundeling en tot gezamenlijke initiatieven komen zijn de belangrijkste bestaansmotieven.

De voorzitter van Antroposana heeft zitting in de voorbereidingscommissie van het PAG. Er is tweemaal een PAG-overleg geweest; en eenmaal een PAG-breed voor alle werkers in de AG georganiseerd, met als thema 'Gezondheidsbevordering'. Antroposana was eenmaal voor uitwisseling aanwezig bij de vergadering van de sector Beroepsverenigingen van de NVAZ.

5b4. Juridische procedures en de antroposofica

Onder 'antroposofica' worden verstaan specifieke antroposofische geneesmiddelen, die niet bereid zijn volgens de erkende Homeopathie Farmacopé en die niet magistraal bereid zijn. Namens Antroposana nemen voorzitter en directeur deel aan de Stuurgroep Antroposofica. Andere leden van de stuurgroep zijn de voorzitter van artsenvereniging NVAA en de beide directeuren van producenten Weleda en WALA.

De Stuurgroep Antroposofica pleit voor behoud van de antroposofica in Nederland ten behoeve van patiënten die deze antroposofische geneesmiddelen willen gebruiken. Dit jaar heeft de stuurgroep geen gezamenlijk overleg gevoerd; wel is er diverse keren per e-mail en telefoon overleg gevoerd.

Advocaat Jaap Sijmons van het kantoor Nysingh advocaten & notarissen is geraadpleegd voor juridisch advies rond de richtlijn 2004/24/EC, de Directive Traditional Herbal Medicinal Products. Deze richtlijn werd in 2004 in het Europees Parlement vastgesteld en kreeg een overgangperiode van 7 jaar voordat die in werking zou treden, zodat landen hun maatregelen konden treffen; op 1 april 2011 werd de regeling van kracht. Dit veroorzaakte veel commotie onder een deel van onze leden en betrokkenen, omdat men dacht dat er in het Europees Parlement een nieuwe regeling aangenomen werd, die zou leiden tot het inperken van de keuzevrijheid van therapie. Maar dit was niet aan de orde; met de inwerkingtreding van deze richtlijn is de registratie en harmonisatie van traditionele kruidengeneesmiddelen een feit. Deze richtlijn heeft geen betrekking op antroposofische geneesmiddelen. Voor een aantal niet geregistreerde antroposofische geneesmiddelen moet nog een ontwerp wetsvoorstel ingediend worden.

Op Europees niveau wordt de situatie van de antroposofica door EFPAM namens de patiëntenverenigingen met IVAA en ECHAMP besproken, met als doel de regelgeving van deze specifieke groep antroposofische geneesmiddelen in Europa te verbeteren.

5b5. Zorgverzekering

Antroposana heeft voor het zesde jaar op rij bij De Amersfoortse Verzekeringen een collectieve polis gesloten, de Antroposanapolis, waar binnen vier verschillende aanvullende polissen alle behandelingen van therapeuten die aangesloten zijn bij de NVAZ en de antroposofische geneesmiddelen van WALA en Weleda vergoed worden (tot de maximum gestelde bedragen en conform de polisvoorwaarden).

Medio dit jaar vond op verzoek van Antroposana een wisseling van de intermediair plaats. De Flexis Groep volgde Benefits4all op. Flexis Groep onderhield voor Antroposana contact met De Amersfoortse over de voortgang van de polis en verzorgde de vragen van mensen over zaken rond individuele polissen. Dat kunnen vragen over declaraties of vergoedingen zijn, alsook over het afsluiten of opzeggen van de Antroposanapolis.

Op de website is een vergelijkingsschema geplaatst van polissen van een groot aantal zorgverzekeraars die (meestal gedeeltelijk) antroposofische zorg vergoeden.

De Werkgroep Zorgverzekering Antroposana vergaderde drie keer en heeft in 2011 drie keer onderhandeld met een afvaardiging van de directie van De Amersfoortse. Er vond regelmatig bilateraal overleg plaats. Belangrijke agendapunten van de werkgroep waren: ontwikkelingen in zorgverzekeringsland, samenwerking op verzekeringsgebied met andere partijen in het veld, de resultaten en dekking op de polis.

In het tijdschrift heeft het bestuur enkele artikelen geschreven over het principe van de zorgverzekering en de Antroposanapolis. Deze verschenen ook op de website.

De Antroposanapolis is dit jaar geëindigd met een licht positief saldo. Dit is het resultaat van vijf jaren versmallen na de te brede dekking in het eerste jaar.

Antroposana heeft ervoor gekozen voor haar achterban van mensen die kiezen voor antroposofische gezondheidszorg vooral de typisch antroposofische behandelingen bij therapeuten (voor zover niet vergoed in de basisverzekering) en de antroposofische geneesmiddelen in de aanvullende pakketten te behouden. Daarnaast bleef de mogelijkheid van vergoeding bij het verkrijgen van antroposofische geneesmiddelen uit Duitsland bestaan. Met de vergoeding van antroposofische geneesmiddelen uit Duitsland onderscheidt de polis zich ten opzichte van polissen bij de meeste andere verzekeraars, die niet de uit het buitenland verkregen geneesmiddelen vergoeden. Ook bleef behandeling in een vijftal antroposofische klinieken in het buitenland gedeeltelijk vergoed worden. Daarnaast bleven de consulten bij homeopathisch werkende artsen en klassieke homeopaten, aangesloten bij VHAN vergoed, evenals behandeling door een orthomaanueel therapeut. Het gegeven, dat complementair werkende therapeuten – niet aangesloten bij een beroepsvereniging van de NVAZ – buiten de vergoeding van de polis vallen, was voor een aantal verzekerden aanleiding tot beëindiging van de Antroposana-polis en in een aantal gevallen ook reden tot opzegging van het lidmaatschap bij Antroposana. Aan de polis namen 2495 betalende verzekerden (exclusief kinderen) deel in 2011.

5b6. Interdisciplinaire Klachten- en Bemiddelings Commissie (IKBC)

De IKBC is ingesteld door het Sectorberaad van de NVAZ in samenwerking met de patiëntenvereniging Antroposana. De IKBC werkt volgens reglement van de Wet Klachtrecht Cliënten Zorgsector. De commissie richt zich bij de behandeling van klachten uitdrukkelijk op de mogelijkheid van bemiddeling tussen klager en zorgverlener. In de landelijk werkende IKBC wordt Antroposana vertegenwoordigd door mevrouw mr. Inga Swane, die in deze commissie een permanent lid is vanuit de patiënten en de heer Theo Helling als plaatsvervangend lid.

De IKBC kwam acht keer in vergadering bijeen, waarvan bij twee algemene vergaderingen de directeur van Antroposana als niet-permanent lid aanwezig was.

Dit jaar heeft de IKBC twee klachten ontvangen, die aan het eind van het jaar nog in behandeling zijn.

De IKBC is te vinden op de website van de NVAZ.

5b7. Positionering in Europa – Internationale contacten en ontwikkelingen

De antroposofische gezondheidszorg heeft een Europees netwerk, waaraan zorgaanbieders, patiëntenverenigingen, producenten, opleiders en wetenschappers deelnemen. Antroposana is in diverse Europese organen vertegenwoordigd via EFPAM, de European Federation of Patients' Associations for Anthroposophic Medicine.

De voorzitter en de directeur bezochten dit verslagjaar beiden de algemene ledenvergadering van de EFPAM in september 2011 in Dornach (Zwitserland). Er vonden uitwisselingen plaats met de vertegenwoordigers van de patiëntenverenigingen in Duitsland, Zwitserland, Frankrijk, Oostenrijk, Groot-Brittannië, Italië, Spanje en Finland.

Belangrijkste doel van EFPAM is het vergroten van de zichtbaarheid van antroposofische gezondheidszorg in het algemeen en ondersteunen van het proces van het agenderen van de registratieproblematiek rondom de antroposofische geneesmiddelen en de rechten van

patiënten in Europa in het bijzonder. Deze doelen worden samen met andere organisaties in Europees verband uitgevoerd, waarbij de overkoepelende organisatie van geneesmiddelenproducenten, ECHAMP en de antroposofische artsorganisatie IVAA een leidende rol spelen. Vijftien nationale verenigingen uit Europese landen (12 EU-landen, 3 niet-EU-landen) zijn aangesloten bij EFPAM.

EFPAM en de andere CAM organisaties zijn nagenoeg alle lid van de invloedrijke European Public Health Alliance en deze organisatie begint zich meer en meer in te zetten voor de complementaire gezondheidszorg.

René de Winter, voorzitter van EFPAM, nam deel aan verschillende internationale bijeenkomsten, zowel op het gebied van de antroposofische als de brede complementaire gezondheidszorg.

Het opkomen voor de antroposofische geneeskunde en –gezondheidszorg vindt plaats in het lobbywerk voor het bredere terrein van CAM. EFPAM nam deel aan verschillende gezamenlijke activiteiten van de Europese organisaties op het gebied van complementaire geneeskunde en –gezondheidszorg, waaronder het platform EUROCAM. Belangrijkste onderwerp in 2011 was de voorbereiding van een brede CAM-conferentie in het Europese Parlement in het najaar van 2012, waarmee men CAM bij een bredere groep parlementariërs bekend hoopt te kunnen maken. EUROCAM is tevens het platform voor contact met Directoraat-Generaal Gezondheid & Consumenten (DG SANCO) van de Europese Commissie. In 2011 vond een bijeenkomst plaats met Mevrouw Paola Testori Coggi, de nieuwe directeur-generaal van het DG SANCO; René de Winter was daarbij aanwezig. Binnen het Europees Parlement heeft een groep parlementariërs in 2010 het initiatief genomen tot oprichting van een CAM Interest Group, waar zij met vertegenwoordigers van de Europese koepelorganisaties en het Directoraat-Generaal overleg kunnen plegen over bestaande problemen. Deze belangengroep kwam in 2011 tweemaal bijeen.

EFPAM participeerde in het European Health Forum, de belangrijkste adviesgroep van de Europese Commissie op het gebied van de publieke gezondheidszorg.

De contacten met EFHPA, de Europese patiëntenfederatie voor homeopathie, werden verder uitgebouwd.

EFPAM is vertegenwoordigd in IKAM, de Internationale Koördination Anthroposofische Medizin. Dit is de koepel van alle organisaties op het gebied van de antroposofische gezondheidszorg in de wereld. Binnen IKAM houdt een speciale werkgroep zich bezig met de geneesmiddelenproblematiek. EFPAM is ook in deze werkgroep vertegenwoordigd. Er is een lange termijnvisie ontwikkeld, die behalve het aankaarten van acute problemen ook beoogt de antroposofische geneeskunde bij een breder publiek bekend te maken.

5b8. ELIANT

ELIANT is de Europese Alliantie voor Toegepaste Antroposofie. De koepelorganisaties willen door middel van lobby in Brussel laten zien dat antroposofie en de daaruit ontwikkelde initiatieven,

EU-Commissaris John Dalli ontvangt van Jürgen Erdmenger en Michaela Glöckler Eliant petitie met handtekeningen

instellingen en bedrijven een plaats hebben binnen de Europese traditie van menselijke waardigheid, individuele ontwikkeling en vrijheid van keuze in een pluriforme samenleving. Hiertoe is in 2006 een internationale handtekeningenactie ter ondertekening van het Handvest van start gegaan, die eind december 2010 de benodigde 1.000.000 handtekeningen in Europa behaalde, waarvan ruim 163.000 uit Nederland. De petitie met 1.001.671 handtekeningen zijn in mei van dit jaar overhandigd aan EU-Commissaris John Dalli.

EFPAM is namens de Europese patiëntenverenigingen voor de antroposofische gezondheidszorg lid van de Alliantie.

5c. Individuele dienstverlening

Doelen:

- a. Vraagbaak zijn voor leden en belangstellenden bij specifieke vragen over de AG.
- b. Het versterken van de eigen regievoering van patiënten en het vergroten van het bewustzijn van de keuzemogelijkheden die patiënten hebben t.a.v. behandelingen.

Actual € 3.450

Met de individuele dienstverlening via e-mail en met de telefonische bereikbaarheid gedurende 3 ochtenden per week, is voorzien in de informatiebehoefte van mensen. Het persoonlijk contact met de vereniging werd door een aantal mensen op prijs gesteld, omdat het contact een gezicht geeft aan de vereniging (zeker daar waar geen afdeling actief is). Deze service aan leden en belangstellenden verhoogt de kwaliteit van de patiëntenvereniging.

Budget € 3.950

5d. (Lotgenoten)contacten

Doel:

Individuele zorggebruikers van de antroposofische gezondheidszorg ondersteunen, zodat zij zoveel mogelijk zelf de kwaliteit van hun leven kunnen bepalen. Hiervoor is het van wezenlijk belang om inzicht in gezondheid en ziekte te ontwikkelen en ervaringen te kunnen delen.

Actual € 14.859

Bij de plaatselijke afdelingen zijn verschillende bijeenkomsten, workshops en lezingen gehouden over thema's waaruit lotgenotencontacten ontstonden. Het aantal deelnemers varieerde per bijeenkomst, mede afhankelijk van het thema.

Landelijk zijn via de telefoondienst, e-mail en bezoekersforum op de website diverse malen vragen beantwoord in het kader van lotgenotencontact.

De thematische ochtendsessies van de LRV zijn vormen van lotgenotencontact, omdat ze een appèl doen op de zelfsturing en eigen regievoering van 'patiënten'.

Budget € 11.250

Vanuit de antroposofische gezondheidszorg zien we het lotgenotencontact breed, met de focus op het delen van ervaringen of samen werken aan het bevorderen van de

gezondheid, door het aanspreken van het zelfherstellend vermogen en/of het verbeteren van de kwaliteit van leven. Het sociale aspect speelt hierbij een belangrijke rol.

5e. Kwaliteitsmeting

Doel:

Het meten van ervaringen van patiënten om practise-based de kwaliteit en effectiviteit van antroposofische gezondheidszorg zichtbaar te maken en te verbeteren.

Wanneer de kwaliteit van AG via erkende en gestandaardiseerde meting aangetoond is, kan de patiënt een weloverwogen keuze maken in de zorg die hij/zij verkiest.

Onderzoek vanuit patiëntenperspectief

De Consumer Quality Index (CQI) voor huisartsen is een gestandaardiseerd meetinstrument voor patiëntervaringen met de eerstelijns gezondheidszorg. Hierbij worden de ervaringen van patiënten gemeten betreffende de bejegening en tevredenheid over de behandeling in de huisartsenzorg. Het Lectoraat AG van de Hogeschool Leiden ontwikkelt mede in opdracht van Antroposana en in samenwerking met het Louis Bolk Instituut een CQI-meetinstrument voor de eerstelijns antroposofische gezondheidszorg, de CQI-AG. Een toegepast toetsingsinstrument voor de antroposofische eerstelijnszorg kan van grote waarde zijn voor de wetenschappelijke erkenning van antroposofische huisartsenzorg. Tevens geeft de CQI voor antroposofische zorg aanleiding tot optimalisering van de zorg aan patiënten. Het meetinstrument voldoet aan de kwaliteitseisen van het CKZ.

Antroposana neemt sinds juni van dit jaar deel aan de Beleidsadviesgroep, een adviesraad die de strategische ontwikkelingen van het Lectoraat volgt en hierover adviseert aan de sectordirecteur van het cluster Zorg van de Hogeschool Leiden en aan de lector.

In juni hield het Lectoraat AG een Invitational Conference 'Patiëntencompetentie, Shared Decision Making & Informeren Van Patiënten'. Antroposana nam hieraan deel en nodigde in samenspraak met het Lectoraat de NPCF en het PPCG uit. De eerste resultaten van het onderzoek 'Klantervaringen CQI-AG' werden hier gepresenteerd. Het 'praktisch realiseren van patiëntencompetentie en shared decision making' en 'het toegankelijk maken van onderzoeksinformatie voor patiënten' werden besproken. De gekregen input verwerkt het Lectoraat bij een promotieonderzoek. Voor Antroposana een belangrijk onderzoek ter ondersteuning van de belangenbehartiging bij de eigen regievoering van de patiënt. Met een aantal 'best practices' kan Antroposana een bijdrage leveren aan een evidence-based onderzoek.

Het Lectoraat AG heeft in het kader van de RAAK-subsidieregeling van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen het projectvoorstel 'Individu-georiënteerd werken door fysiotherapeuten en verpleegkundigen' ingediend. Antroposana vertegenwoordigt het consortium: de autonome publieke instellingen. In 2012 wordt bekend gemaakt of het Lectoraat voor de RAAK-subsidie in aanmerking komt.

Actual € 5.067
Budget € 5.000

In december hield het Lectoraat AG haar jaarlijkse symposium, waarin ze verslag uitbrengt van ontwikkelingen in de onderzoeksprojecten. Dit jaar was het thema 'De eigen regie versterken'. Het symposium biedt een podium aan burgers/patiënten, zorgverleners, verzekeraars en maatschappelijke partijen om de onderzoeksresultaten uit te wisselen. Mevrouw Marjan Stomph sprak namens Antroposana over patiëntervaringen met eigen regievoering. Antroposana heeft met een bijdrage het symposium mede gefinancierd.

Marjan Stomph aan het woord

5f. Voorlichting/informatievoorziening

Doelen:

- a. Het verschaffen van informatie over de ziektebeelden en hun behandelwijze vanuit de visie van de antroposofische geneeskunde
- b. Een bijdrage leveren aan ziektepreventie
- c. Het versterken van de positie van de zelfsturende patiënt

Budget € 103.885 Actual € 99.125

5f1. Het Tijdschrift

Het kwartaalblad van de vereniging Antroposana is in haar zevende jaargang drastisch veranderd. De naam is in oktober gewijzigd in 'Stroom'. Het ledenblad wordt bezorgd bij alle ledenadressen en is verzonden naar alle praktijken van artsen en therapeuten. Een diversiteit aan artikelen en onderwerpen, gerelateerd aan de antroposofische gezondheidszorg zorgde voor de inhoudelijke kwaliteit van het blad. Het tijdschrift wordt uitgegeven onder verantwoordelijkheid van het bestuur van Antroposana. Het tijdschrift wordt gedrukt door Zijlstra Drukwerk. Zij verzorgen ook de verzending; de verpakking van het tijdschrift bestaat uit afbreekbare biofolie, dat mede door Zijlstra Drukwerk mogelijk gemaakt is.

Redactievergaderingen

Het is een uitdaging om in een ledenblad de verhouding tussen inhoudelijke artikelen en bestuurs- en verenigingsnieuws in balans te laten zijn, zodat het tijdschrift zowel voor leden als 'passanten' interessante informatie biedt. Het bestuur en de redactie hebben eenmaal gezamenlijk overleg gevoerd; het bestuur met de hoofdredacteurs tweemaal.

Per editie zijn er twee redactievergaderingen gehouden.

Bestuurder Thom Kloes neemt als lid van de kernredactie, bestaande uit bestuursvertegenwoordiger en twee hoofdredacteurs, deel aan de redactievergaderingen.

Viering eerste editie Stroom

5f2. Informatiefolders

Nieuwe leden ontvangen een welkomstpakket met enkele informatiefolders, een Antroposana tijdschrift en een brochure van het CSG, getiteld 'Antroposofische geneeskunde'.

Er zijn twee nieuwe folders aan de informatiereeks toegevoegd: 'Zwangerschap & geboorte' en 'Hyperactiviteit bij kinderen'.

Vanuit een antroposofisch mensbeeld geven ze informatie over betreffende onderwerpen.

5f3. Voorlichtingsactiviteiten van de afdelingen

Van de diverse plaatselijke activiteiten wordt aan voorlichting de meeste aandacht besteed door de afdelingsbesturen. Elke actieve afdeling houdt wel minimaal één informatie-avond. De agenda's in het tijdschrift Antroposana en op de website bieden ruimte om plaatselijke activiteiten aan te kondigen.

Verschillende afdelingen hebben dit jaar een aantal keer een nieuwsblad met de regionale activiteiten en achtergrondinformatie van patiëntenvereniging en therapeuticum naar de leden in hun regio verzonden. Ook is door een aantal afdelingen van de gelegenheid gebruik gemaakt om deze nieuwsberichten in te steken bij het ledenblad van Antroposana.

5f4. E-Nieuws

Het E-Nieuws is een service aan leden. Door Antroposana gesignaleerde actualiteiten worden aan de mailadressen van leden, die zich via de website aangemeld hebben, verzonden. Dit jaar is het E-Nieuws vijf keer gemaïld naar ca. 280 mailadressen.

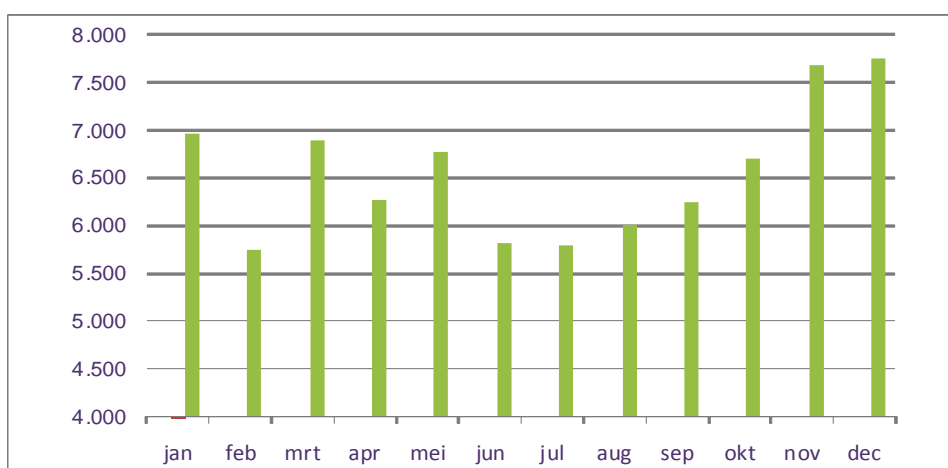
5f5. Diginieuws

Het Diginieuws is bedoeld om afdelingsbesturen te informeren over actualiteiten of zaken in de vereniging of in de AG. Hiermee kunnen zij bij afdelingsactiviteiten inspelen op de actualiteit. Het Diginieuws is één keer uitgekomen en verschaft informatie over het EPD, het PGB, het Lectoraat en de aanstaande bezuinigingen.

5f6. Website

In 2011 werd de website 82.139 keer bezocht. Dit is een stijging van 4,5% ten opzichte van 2010. In december zien we een piek van 7969 bezoeken in de maand en dat is een stijging van 2,9% ten opzichte van december 2010. Informatie over de Antroposapolis 2011 is hoofdzakelijk de reden van de piek in november en december.

Aantal bezoeken per maand

De website van Antroposana wordt verzorgd door Nauta Webdesign, in nauwe samenwerking met de directeur van Antroposana.

Er is dit jaar een gedragscode en een klachtenformulier op de site geplaatst. Naast digitaal aanmelden kan men nu ook via de site wijzigingen in persoonsgegevens doorgeven en het lidmaatschap opzeggen via het formulier 'mutaties'.

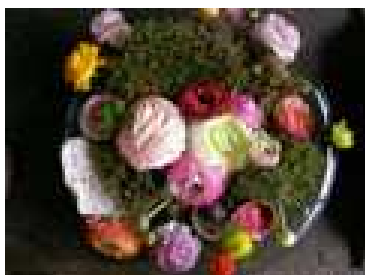
(lay-out aanpassen)

Op de pagina 'actueel' is veertien keer een nieuwsbericht geplaatst. Onderwerpen zoals de zorgverzekering, onderzoeksinformatie van het Lectoraat AG of van het Louis Bolk Instituut, het EPD, bezuinigingen in de zorgsector, de actie Eliant voor vrije therapiekeuze en sommige meldacties van de NPCF werden op de website vermeld.

Ook de 'agenda' met activiteiten in de afdelingen werd bijgehouden.

De 'artikelen'-pagina is compleet gemaakt met de artikelen van alle edities van tijdschrift Antroposana, zodat men deze kan downloaden of printen.

Op het bezoekersforum stellen mensen vragen aan elkaar en aan Antroposana. Dankzij de medewerking van huisarts dhr. Post Uiterweer kunnen medische vragen door Antroposana beantwoord worden, mits deze niet het consult bij de (eigen) huisarts vervangen.

meest verzonden e-card in 2011

Als sitebezoekers een digitaal kaartje willen versturen hebben ze de keuze uit 45 e-cards van kunstenares Paulien van Tienhoven. Er zijn 42 kaarten in totaal 230 keer verzonden.

5g. Voorwaardenscheppend

Budget € 49.315 Actual € 55.585

Doel:

Het faciliteren van bestuur en werkorganisatie, zodanig dat de kerntaken uitgevoerd kunnen worden.

De werkorganisatie heeft zowel aan de landelijke vereniging als aan het bestuur ondersteuning geboden bij uiteenlopende activiteiten.

HOB verzorgde secretariaatswerkzaamheden zoals de postverwerking, de ledenadministratie en de financiële administratie. Tot juli verzorgde HOB de telefonische bereikbaarheid op drie ochtenden per week, dinsdag t/m donderdag.

De Jaarrekening kwam tot stand dankzij medewerking van HOB.

5h. Professionalisering

Budget € 37.710 Actual € 37.617

Doel:

Goede inbedding van de landelijke antroposofische patiëntenvereniging in het maatschappelijk zorgveld, zowel binnen als buiten de antroposofische gezondheidszorg.

Dankzij de expertise van deskundigen is op diverse fronten ondersteuning geboden aan de organisatie. Dit was met name het geval bij de financiën, maar ook bij de strategiediscussie over de positionering van Antroposana in het maatschappelijk veld.

Antroposana is actief geworden op Facebook en LinkedIn.

De werkorganisatie heeft begin dit jaar de secretariële ondersteuning in eigen beheer genomen, waarmee de kennis van de secretariële medewerker over het AG-veld ten goede komt aan de organisatie en vergroot wordt.

Bijlage 1 Afdelingen

De afdelingen zijn per 31-12-2011 als volgt vertegenwoordigd:

Afdelingen zonder eigen rechtspersoonlijkheid			
Afdeling (plaats)	Contactpersoon	Telefoon	E-mail
Duindoorn (Den Haag)	Daniëla Oele	070-35 48 737	duindoorn@antroposana.nl
Egelantier (Bergen)	Etty Hebers	072-58 97 383	ettyhebers@quicknet.nl
Eindhoven e.o.	Jan Frima	040-24 50 147	jfrima@kpnplanet.nl
Jaspis (Driebergen-Zeist)	Bernard Heldt	030-69 53 621	bernard@heldt.nl
Meander (Breda)	Hans van Gennip	076- 587 88 34	hansvangennip@gmail.com
Noordelijke afd. (Groningen)	Nienke Boschman	06- 20 81 93 55	noordelijke.afdeling@antroposana.nl
Saga (Apeldoorn)	Elisabeth Duisterhof	055-52 14 161	e.duisterhof.assie@gmail.com
De Wilg (Alkmaar)	Gerda Schoen	072-56 25 175	dewilg@antroposana.nl
Afdelingen met eigen rechtspersoonlijkheid			
Artaban (Hoorn)	Maarten Moens	06- 25 52 57 02	artaban@antroposana.nl
Helianth (Rotterdam)	Nynke Roukema	06-11 00 16 36	helianth@antroposana.nl
De Keerkring (Haarlem)	Bert van Westerop	023-52 72 576	bvanwesterop@ziggo.nl
Symphytum (Vlaardingen)	Therésa de Goede	010 23 40 312	symphytum@antroposana.nl
Zonneweg (Dordrecht)	Thea van Veen	078-68 14 535	secretariaat.zonneweg@antroposana.nl
Afdelingen in oprichting			
Aquamarijn (Arnhem)	Gerard Rotteveel	026-35 12 712	g.rotteveel50@upcmail.nl
Fryslân (Leeuwarden)	Ria Dijkstra	058-26 64 746	rietje_50@hotmail.com
Maretak (Zoetermeer)	Yvon Meppelink	079-34 13 100	yvonmep@kpnmail.nl
Tilburg	Richard Fischer	013-46 85 371	ricfisch@gmail.com
Regio's			
Centrum	Bernard Heldt	030-69 53 621	bernard@heldt.nl
Zuid (Brabant)	Jan Frima	040-24 50 147	jfrima@kpnplanet.nl
Zuid (Limburg)	Johan Littel	045-52 15 407	johanlittel@xs4all.nl
Regio's Noord, Noord-West, West en Oost hebben geen contactpersoon			
Gastvereniging			
VOAG (Leiden) Ver. Ondersteuning Antroposofische Geneeskunde	Tromp de Vries	071-54 16 732	trompdevries@casema.nl

Bijlage 2 Organisatie

Bestuur

Annemieke Jansen

voorzitter,
algemene zaken, antroposofica, positionering, werkgeverszaken

Harjo Walvis
secretaris

Theo Helling
penningmeester

Andreas Reigersman
algemeen bestuurder
pfh: (zorg)verzekeringen

Thom Kloes
algemeen bestuurder
pfh: PR/communicatie

Werkorganisatie

Lia Kemerink
directeur

Inica Loe
secretarieel medewerker
(per 10-01-2011)

Het OndersteuningsBuro

Erik Thier	directeur
Alice Eijgenraam	teamleider voor Antroposana
Franny Plug	financieel manager

De redactie van tijdschrift Antroposana / Stroom

Petra Essink, hoofdredacteur
Michel Gastkemper, hoofdredacteur
Corrian Hukema (tot 01-02-2011)
Mieke Linders
Aad Meijer
Inica Loe (per 01-03-2011)
Thom Kloes, bestuursvertegenwoordiger

Werkgroep Zorgverzekeringen Antroposana

Andreas Reigersman   voorzitter werkgroep, bestuurslid Antroposana
Annemieke Jansen   voorzitter Antroposana
Lia Kemerink   directeur Antroposana
Hans Nijjens   adviserend lid, op persoonlijke titel
Jos Mud   intermediair en adviseur, Benefits4all (tot 01-07-2011)
André Rog   intermediair en adviseur, Flexis Groep (per 01-07-2011)

Antroposana afvaardiging in IKBC

Inga Swane   permanent lid klachtencommissie
Theo Helling   plaatsvervanger permanent lid (tot 01-10-2011)
Lia Kemerink   niet-permanent lid

Werkgroep Antroposofische Kliniek

Rob Kaptein
Jan Tulner

landelijke patiëntenvereniging
antroposofische gezondheidszorg

Jaarrekening 2011

Stationsstraat 79 G
3811 MH Amersfoort
www.antroposana.nl

Inhoudsopgave

Inleiding.....	3
Algemene toelichting	4
Waarderingsgrondslagen.....	4
Algemeen.....	4
Grondslagen van resultaatbepaling.....	4
Algemeen.....	4
Afschrijvingen.....	4
Afrondingen.....	4
Ledenaantal	4
Balans	5
Staat van baten en lasten.....	6

Inleiding

Doelstelling van de vereniging

Antroposana, landelijke patiëntenvereniging antroposofische gezondheidszorg heeft ten doel:

- a) de behartiging van de belangen van personen die gebruik wensen te maken van antroposofische gezondheidszorg in de meest uitgebreide zin van het woord op basis van het recht op vrije keuze van behandeling;
- b) het bevorderen van bewustwording bij haar leden voor wat betreft de eigen gezondheid en de gezondheidszorg in het algemeen. Het bevorderen van kennis over een gezonde levenswijze en het praktiseren ervan en over het leven met ziekten en handicaps, één en ander vanuit de gezichtspunten van de antroposofie en de antroposofische gezondheidszorg;
- c) het verzorgen en bevorderen van lotgenotencontact, mede gebaseerd op de gezichtspunten van de antroposofische gezondheidszorg.

Samenstelling bestuur

Het bestuur van Antroposana, landelijke patiëntenvereniging voor antroposofische gezondheidszorg was per 31 december 2011 als volgt samengesteld:

Voorzitter	:	A.W.M. Jansen
Secretaris	:	H.J. Walvis
Penningmeester	:	T.G.A. Helling
Bestuurslid	:	A. Reigersman
Bestuurslid	:	T.J. Kloes

De statutaire zetel van de vereniging is 's Gravenhage.

Voor akkoord getekend te Amersfoort, 27 maart 2012.

A.W.M. Jansen
voorzitter

T.G.A. Helling
penningmeester

Algemene toelichting

Waarderingsgrondslagen

Algemeen

Voor zover niet anders is vermeld, zijn activa en passiva opgenomen voor de nominale waarde.

Grondslagen van resultaatbepaling

Algemeen

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de netto-opbrengsten en alle hiermee verbonden kosten en andere aan het verslagjaar toe te rekenen kosten. De kosten en lasten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde waarderingsgrondslagen.

Winsten worden verantwoord in het jaar waarin de diensten zijn verricht. Verliezen welke hun oorsprong vinden in het boekjaar worden in aanmerking genomen zodra deze voorzienbaar zijn.

Afschrijvingen

De afschrijvingspercentages bedragen voor inventarissen 10%-33,3%.
De afschrijvingskosten zijn bepaald met inachtneming van restwaarden.

Afrondingen

Bedragen zijn afgerond op hele euro's. Daardoor kunnen er kleine afrondingsverschillen zijn ontstaan.

Ledenaantal

De ontwikkeling van het aantal leden is als volgt:

Per 01-01-2011	Bij	Af	Per 31-12-2011
6.793	170	1.012	5.951

In januari 2011 zijn 180 leden met terugwerkende kracht over 2010 uitgeschreven. Dit verklaart het hoge aantal afmeldingen in 2011.

Balans

Balans activa	2011	2010
<i>Vaste Activa</i>		
Vaste activa	0	0
<i>Vlottende Activa</i>		
Voorraad	1.300	1.750
Liquide middelen	310.709	217.974
Debiteuren	21.364	128.337
Overige vorderingen	3.135	3.130
	<u>336.508</u>	<u>351.191</u>
Balans totaal	336.508	351.191

Balans passiva		
<i>Eigen vermogen</i>		
Verenigingsvermogen	78.049	78.049
Egalisatiereserve	14.342	21.975
Voorziening Landelijke Bijeenkomst	6.300	6.300
Voorziening Jubileum	5.711	4.000
Voorziening Folder Geboorte	1.397	1.529
Voorziening Strategiediscussie	1.847	2.000
Voorziening Restyling Tijdschrift	2.000	2.000
Voorziening Huisstijl	10.000	0
Voorziening Database	1.500	0
	<u>121.146</u>	<u>115.853</u>
<i>Schulden op korte termijn</i>		
Crediteuren	19.677	4.402
Overbetaling Afdelingen	35.452	31.937
Overige schulden	160.233	198.999
	<u>215.362</u>	<u>235.338</u>
Balanstotaal	336.508	351.191

Staat van baten en lasten

	2011	Budget 2011	2010
Opbrengsten	269.235	281.340	273.182
Kosten			
Belangenbehartiging	51.162	70.230	51.600
Dienstverlening	3.450	3.950	3.450
Lotgenotencontact	14.859	11.250	16.394
Kwaliteitstoetsing	5.067	5.000	8.034
Voorlichting	99.127	103.885	111.628
Instandhoudingskosten	55.585	49.315	52.429
Ontwikkelingskosten	37.617	37.710	28.483
	266.867	281.340	272.018
Totaal opbrengsten	269.235	281.340	273.182
Totaal kosten	266.867	281.340	272.018
Resultaat	2.368	0	1.164
Mutatie Eigen Vermogen	0		0
Mutatie Voorziening	10.000		2.000
Mutatie Egalisatiereserve	-7.632		-836
Te verrekenen met Fonds PGO	0		0
Netto resultaat	0		0